

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงของศิษย์ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก

Role of Kruba Chaiyawongsaphatthana's Students in Propagation of Buddhism in Highland Regions, Tak Province

พระสมชาติ อินทปญโญ (ธรรมอมรศิริ)

อุเทน ลาพิงค์, พระสุมฺหฺรณโชติ จิรธมฺโม

Phra Somchat Intapanyo (Thamamonsir)

Uten Laping, Phrasamu thanachot Ciradhammo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna campus

Corresponding author, e-mail: Thamamonsiri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทและปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงตามแนวทางของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก 3) เพื่อเสนอแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงตามบทบาทของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำราวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย 15 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สร้างความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนมีที่พึ่งทางจิตใจ บุกเบิกสร้างสำนักสงฆ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ส่งเสริมให้เด็กด้อยโอกาสมาบวชเรียน ให้ความอนุเคราะห์ด้านสาธารณูปโภคอีกด้วย

2) ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาดั้งเดิม ซึ่งไม่มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา มาแต่เดิม จึงยากแก่การเผยแผ่ธรรมะ เรื่องงบประมาณ ระยะเวลาไกล และแรงงานฝีมือ ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง เยาวชนบวชเรียนน้อยลง บวชระยะสั้น เนื่องจากค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนไป เข้าไม่ถึงสวัสดิการแห่งรัฐ

3) ควรใช้พิธีกรรมทางศาสนา สร้างศาสนวัตถุเชิงสัญลักษณ์ตามทางศาสนา การสงเคราะห์ประชาชน นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ และใช้กระบวนการสันติเสวนา แปลคำภีร์เป็นภาษาถิ่นหรือเทศน์แบบประยุกต์ กำหนดแผนพัฒนาระยะยาว อาศัยความร่วมมือจากประชาชน ไปแนะแนว ไปจัดกิจกรรมสร้างความผูกพันกับพระสงฆ์ สนับสนุนทุนการศึกษา ตั้งมูลนิธิ ตั้งสมาคม ชมรม เพื่อระดมทุน ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาแก้ไขปัญหาร่วมกัน

คำสำคัญ: บทบาท, เผยแผ่พระพุทธศาสนา, พื้นที่สูง, ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา

Abstract

The objectives of this thesis were as follows; 1) to study the role of monks and Kruba Chaiyawongsaphatthana's Students In Propagation of Buddhism in Highland Regions, Tak Province 2) to analyze the roles and problems with Role of Kruba Chaiyawongsaphatthana's Students In Propagation of Buddhism in Highland Regions, Tak Province. 3) to suggest a method Role of Kruba Chaiyawongsaphatthana's Students In Propagation of Buddhism in Highland Regions, Tak Province. This research is qualitative. Researchers analyzed and researched data from books, academic textbooks, research summaries, and theses. The data collection instrument is an in-depth interview, and the descriptive method was used to analyze the data. The research population of 15 people.

The results of the research were found that: 1. It was found that it created faith in Buddhism and provided people with psychological dependence. creates religious objects. Religious symbols such as Buddha images, pagodas, and other facilities encourage underprivileged children to study and assist with public utilities as well. 2. It was found that most people practised traditional religions and Christianity, which had no prior knowledge of Buddhism. Therefore, it is difficult to propagate the Dharma, causing people to truly not understand the Dharma content. Budget matters, as do long

distances, rough roads, and skilled labor. As a result, the costs are high. Because of changing social values, ordained youth study less and are ordained for a shorter period of time inaccessible to state welfare. 3. Decided on the use of religious ceremonies. Create symbolic religious objects according to Buddhism and public welfare as a propagation tool, and use the peaceful dialogue process. Convert scriptures into vernacular or practical sermons. Establish a long-term development plan. Relying on the cooperation of the people to go for guidance and organise activities to create bonds with the monks Support scholarships, set up foundations, associations, and clubs to raise funds, and coordinate with relevant agencies to solve problems together.

Keywords : Role, Propagation of Dhamma, Highland, Kruba Chaiyawongsa-phatthana

บทนำ

ศาสนาเป็นหนึ่งในสามของสถาบันหลักที่คนไทยนับถือกันมานับตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนปัจจุบัน ศาสนามีความสำคัญต่อชีวิตและจิตใจของมวลมนุษยชาติ ทำให้มีความเชื่อในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งสันติภาพของโลก เป็นแนวทางแห่งการดำรงชีวิตของสังคมให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม มีความรักความสามัคคี ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นตัวกลางในการสานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล โดยไม่ได้แบ่งเชื้อชาติ ภาษา ตำแหน่งหน้าที่การงาน มีความสมดุลในตัวเอง ศาสนาจะคงอยู่ได้ต้องมีสาวกผู้สืบทอดอายุศาสนา สำหรับพระพุทธศาสนานั้น ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้ประกาศพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (พระปิฎกาคณัฎฐพฺร ฐานวุฑโฒ, 2554: 4) การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีการแพร่หลายในทุกยุคทุกสมัย พระสงฆ์นั้นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยหนึ่งในพุทธบริษัท ซึ่งถือว่าเป็นองค์หลัก เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาด้วย เพราะพระสงฆ์สาวกส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การเคารพนับถือ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้บูชา เป็นเพื่อนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลกและไม่เพียงแต่ท่านจะอบรมสั่งสอนหลักธรรม คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แก่พุทธศาสนิกชน

เท่านั้น ท่านยังสามารถปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้วย

ในล้านนาพระสงฆ์ผู้ทรงศีล พระผู้มีจริยาวัตรอันงดงามเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่ประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ วางตัวเหมาะสมแก่สมณะสาธูป มีความสันโดษ ยึดมั่นในพระธรรมวินัย บรรพชาตั้งแต่เป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุตามลำดับ เมื่อถึงเวลาอันสมควรแล้วประชาชนจะพร้อมใจกัน ยกยอเอาพระภิกษุรูปนั้นเป็นครูบา (พระทวิศักดิ์ กิตติญาณ, (วรกิจเจริญวงศ์), 2561: 1) ครูบาเจ้าเป็นค้ำยกย่องในฐานะนักบุญ หรือตบบุญ เช่น ครูบาเจ้าศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา เป็นต้น อีกความหมายหนึ่งตามที่บัณฑิตทางอักษรล้านนาบางท่านกล่าวว่า ครูบาที่เป็นเจ้า คือ มีเชื้อทางเจ้านายฝ่ายเหนือ เช่น ครูบาเจ้าเกษม เขมโก วิถีครูบานั้นซึ่งเป็นแนวทางพระธรรมวินัยของพระสงฆ์หรือครูบา วิถีประเพณีปฏิบัติที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดี ควรแก่การยกย่องและปฏิบัติตามเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยมีครูบาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างโดยยึดหลักไม่เบียดเบียนชีวิตของผู้อื่น ในที่นี้ขอกกล่าวอ้างถึง ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ที่ประชาชนนับถือว่าเป็นพระอริยสงฆ์รูปหนึ่งของล้านนา ได้รับฉายานามว่า “เทพเจ้าชาวกระเหรี่ยง” ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้เจริญรอยตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และได้ทุ่มเทเสียสละให้กับงานพระพุทธศาสนา สงเคราะห์ชุมชนมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ปรากฏผลงานให้เห็นเป็นประจักษ์จำนวนมาก ในขณะที่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนายังมีชีวิต ได้เดินธุดงค์และอยู่จำพรรษาในจังหวัดตากหลายพรรษา ขณะเดียวกันนั้นท่านได้เผยแผ่ศาสนาให้กับคนพื้นที่สูงโดยเฉพาะชาวกระเหรี่ยงไปด้วย จึงทำให้ชาวกระเหรี่ยงเลื่อมใสในปฏิบัติเป็นอย่างมาก ประชาชนพร้อมอุทิศตนเพื่อดูแลรับใช้มาโดยตลอด

จากนั้นครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้กลับมาบุกเบิกสร้างวัดพระพุทธบาทห้วยต้ม มีประชาชนอพยพตามมาเป็นจำนวนมาก ด้วยแรงศรัทธาของชาวกระเหรี่ยงที่มีต่อครูบาชัยยะวงศาพัฒนาอย่างแรงกล้า จึงทำให้มีกำลังในการสร้างวัดได้อย่างรวดเร็ว ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจทำกันเอง ต่อมาเมื่อประชาชนอพยพมาเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาให้เยาวชนได้มาบวชในพระพุทธศาสนา มอบโอกาสทางการศึกษาให้แก่ลูกหลานของคนในชุมชนได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ทั้งทางโลกและทางธรรม เมื่อจบการศึกษาแล้วกลับมาพัฒนาบ้านเกิด ขณะนี้ศิษย์ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูง สืบสานร่องรอยครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ครั้งเมื่อท่านได้ไปจำพรรษาอยู่จังหวัดตากและได้เดินธุดงค์ไปตามเส้นทางซึ่งเป็นหมู่บ้านของชาวกระเหรี่ยง เส้นทางเดินธุดงค์นั้นท่านฝากร่องรอยของศาสนาไว้ กล่าวคือ เอาก้อนหินขนาดน้อยใหญ่มาก่อเป็นเจดีย์เป็นจุด ๆ

ตามสถานที่ที่ท่านเห็นว่าสัปปายะหรือใกล้กับชุมชน ฉะนั้น ร่องรอยครุบาชัยยะวงศาพัฒนาปรากฏให้เห็นเป็นเจดีย์ นับว่าเป็นที่พึ่งทางใจของศิษย์ทั้งหลาย พระสงฆ์ที่เป็นศิษย์ครุบาชัยยะวงศาพัฒนาได้ไปพัฒนาสำนักสงฆ์ซึ่งเป็นที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญ การเดินทางเข้าออกลำบาก ถือว่ายากที่จะหาพระสงฆ์ในเมืองเข้าไปเผยแผ่ศาสนาได้ ทุกวันนี้มีสำนักสงฆ์จำนวนมากที่ได้มีศิษย์ครุบาชัยยะวงศาพัฒนาจากวัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม ได้ไปพัฒนาและอยู่ จำพรรษา ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนา บุรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน พื้นฟูพัฒนาลำน้ำลำคลองต่างๆ และสร้างศาสนทายาท โดยการชักนำเยาวชนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเข้ามาบรรพชาเป็นสามเณร ศึกษาพระปริยัติธรรม การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูง ซึ่งมีความเชื่อศาสนาดั้งเดิม คือ เชื้อเรื่องผี เรื่องต้นไม้ เรื่องธรรมชาติตามบรรพบุรุษ ต่อมาเริ่มมีศาสนาเข้าไป ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ คนเริ่มหันมานับถือศาสนา แต่ด้วยความที่ไม่มีความรู้เป็นทุนเดิม จึงทำให้การเผยแผ่ศาสนาค่อนข้างยาก ซึ่งยากที่พระสงฆ์จะถ่ายทอดพระธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนาให้ถึงใจได้ บวกกับปัญหาทางกายภาพคือ พื้นที่อยู่ห่างไกลความเจริญ ถนนดินแดง การเดินทางสัญจรเข้าออกเต็มไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งขาดสาธารณูปโภค ไฟฟ้าเข้าไม่ถึง สัญญาโทรศัพท์ไม่มี ติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกไม่ได้ ซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาใด ๆ ต้องใช้ความเข้าใจและความเพียรมากกว่าบุคคลทั่วไป จึงจะสามารถเผยแผ่ศาสนาในพื้นที่สูงได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า บทบาทของพระสงฆ์มีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ศิษย์ครุบาชัยยะวงศาพัฒนา ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนในถิ่นทุรกันดาร และได้เจริญรอยตาม รักขามโนปณิธานของครุบาชัยยะวงศาพัฒนา มีความมุ่งมั่นตั้งใจให้ประชาชนในพื้นที่สูงได้มีที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ควรหาเทคนิควิธีการหลักการในการเผยแผ่ เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงของศิษย์ครุบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้อย่างไร จึงได้ทำวิจัยครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงของศิษย์ครุบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทและปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงตามแนวทางของศิษย์ครุบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก

3. เพื่อเสนอแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงตามบทบาทของ ศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนา ซึ่งมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายทำการศึกษา ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา โดยเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งหมดจำนวน 15 รูป/คน ได้แก่ พระภิกษุจำนวน 7 รูป ฆราวาส จำนวน 8 คน ประกอบ ไปด้วย 1) พระสังฆาธิการ จำนวน 3 รูป 2) ข้าราชการท้องถิ่น จำนวน 3 คน 3) ผู้อุปถัมภ์ จำนวน 3 รูป/คน 4) บุคลากรทางการศึกษา 3 รูป/คน 5) พุทธศาสนิกชนทั่วไป จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยอาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎีและผลงาน วิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัยและการนิยาม ศัพท์ปฏิบัติการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลโดยจาก กลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้เครื่องมือแบบ สัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกต การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสนทนานั้น ผู้ วิจัยได้เก็บข้อมูลพร้อมกับการสัมภาษณ์ในการลงพื้นที่ เป็นไปตามกรอบแนวคิดที่กำหนด ในการวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาพระไตรปิฎก เอกสารงานวิจัย รายงานการวิจัย หนังสือวิชาการ บทความวิจัย บทความวิชาการ กฎหมาย

ระเบียบ ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย คือพระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นศิษย์ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา ที่ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดตาก แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ออกมาในรูปเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

5. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือจากปฐมภูมิและทฤษฎีภูมิ นำมาศึกษาตรวจสอบ ทำการศึกษาข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก แสดงผลการศึกษาออกมาเป็นประเด็นตามคำถามในเครื่องมือการวิจัย และจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับเนื้อหาที่ทำการศึกษาในลักษณะการเขียนเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก

บทบาทการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนนั้นศิษย์ครูบาวงศ์เน้นให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา เชื่อในหลักคำสอนของครูบาวงศ์ หลักศีลธรรม มีความรัก ความเมตตา ความสามัคคี ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ถือสืลกินเจ ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย อยู่แบบธรรมชาติ และเว้นจากอบายมุข หลักการสอนนั้น เน้นให้เข้าใจง่าย เข้าถึงและนำไปปฏิบัติได้จริง สอนเรื่องการให้ทาน การทำบุญตักบาตร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ และสรรพสัตว์ทั้งหลาย อีกทั้งให้ข้อคิดคติสอนใจ สอดแทรกเรื่องการให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาตามแบบของครูบาวงศ์ ยึดหัวใจหลักของศาสนา คือ ละเว้นความชั่ว ตั้งตนอยู่ในความดี ทำจิตให้เป็นกุศล ทรงชี้แจงแสดงให้เห็นถึงอานิสงส์ของการบำเพ็ญบารมีแต่ละอย่าง ซึ่งอาศัยพิธีพิธีกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการน้อมใจเข้ามาสู่ธรรม บางครั้งแม้ศิษย์ครูบาวงศ์จะไม่ได้เทศนาธรรมโดยตรงก็ตาม แต่จะสอดแทรกข้อคิดผ่านการเล่านิทาน ผ่านการทำงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ คือ คิดดี พุติ และทำดี

บทบาทในด้านการพัฒนาศาสนสถานนั้น ได้ไปบุกเบิกสร้างศาสนสถานตามสำนักสงฆ์ เจดีย์ ศาลา ที่พักสงฆ์ ให้ชาวกะเหรี่ยงได้มีพึ่ง ที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ หล่อ

พระพุทธรูปไว้กราบไหว้บูชา จึงได้รวมพลังความศรัทธาของชาวบ้านสร้างศาสนสถานและสิ่งปลูกสร้าง เพื่ออำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม พัฒนาไปเรื่อย ๆ ตามกำลังความสามารถของแต่ละสำนักสงฆ์

บทบาทด้านการสร้างและการส่งเสริมศาสนทายาทนั้น ได้ผลักดันให้สร้างโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญ แผนกบาลี ได้บรรพชา อุปสมบทกุลบุตรในพระพุทธศาสนา ส่งเสริมให้พระสงฆ์ สามเณรได้ศึกษาเล่าเรียน ให้ทุนการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เมื่อจบการศึกษาแล้วส่งไปเผยแผ่ศาสนาในถิ่นทุรกันดาร ไปสร้างวัด สร้างสำนักสงฆ์ ให้ชาวพุทธได้กราบไหว้บูชา สร้างความคุ้นเคยกับเด็ก ดึงเยาวชนเข้าวัด ให้มีใจรักในพระพุทธศาสนา เน้นแนวเด็กให้มาบวชเรียน

บทบาทด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์นั้น ได้พัฒนาถนนหนทาง สร้างสถานศึกษา อาคารเรียน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกแก่โรงเรียน ถวายทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน สร้างบ้านพักให้คนไร้ญาติ ช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง หรือคนชราที่ขาดแคลนผู้ดูแล ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมมือกัน ตลอดถึงพัฒนาสาธารณูปโภค บวชปาริชาตต้นน้ำ ทำประปาภูเขา ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิตอีกด้วย

2. วิเคราะห์บทบาทและปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในพื้นที่สูงตามแนวทางของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก

วิเคราะห์บทบาทและปัญหาในด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนได้ว่า นับตั้งแต่พระลูกศิษย์ของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเข้าไปมีบทบาทในการเผยแผ่ศาสนาทำให้ชาวกะเหรี่ยงหันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น มีที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ ได้ทำบุญ ตักบาตร รู้จักการรักษาศีล เจริญภาวนา อย่างไรก็ตามอุปสรรคต่าง ๆ ในการเผยแผ่นั้นมีมากมาย เช่น ระยะทาง ความเชื่อที่หลากหลาย ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาดั้งเดิม และศาสนาคริสต์ ซึ่งไม่มีความรู้ด้านศาสนาพุทธมาแต่เดิม จึงยากแก่การเผยแผ่ธรรมะให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง ต้องอาศัยความเพียรและความเข้าใจจึงจะอยู่ร่วมกับชาวบ้านได้ เทศนาโดยใช้คำภีร์ไบเบิล ซึ่งชาวบ้านเป็นคนชนเผ่า ไม่เข้าใจภาษาไทยหรือภาษาล้านนา ตลอดถึงพระวิปัสสนาจารย์ จึงทำให้ชาวพุทธบางส่วนยังเข้าใจไม่ถึงธรรมะของพระพุทธองค์อย่างแท้จริง

วิเคราะห์บทบาทและปัญหาในด้านการพัฒนาศาสนสถานได้ว่า การสร้างศาสนสถานของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานั้นเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของทุกคน มีการหล่อพระพุทธรูป สร้างเจดีย์ให้เป็นที่พักการะบูชา สร้างศาลา สร้างสถานที่อำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม มีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ และขยายไปตามหมู่บ้าน

ที่ยังไม่มีสำนักสงฆ์ อาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน ซึ่งมีอุปสรรคหลาย ๆ อย่าง อาทิ งบประมาณ ระยะทาง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ตลอดจนทัศนคติของคนบางกลุ่ม ถึงกระนั้นสำนักสงฆ์บางแห่งสร้างศาสนสถานไว้อย่างดีแล้วแต่ขาดผู้ดูแลรักษา ไม่มีพระอยู่จำพรรษา ทำให้เกิดความเสียหายจากสิ่งมีชีวิตหรือจากภัยธรรมชาติ ดังนั้นนอกจากสร้างแล้ว ต้องคำนึงถึงอายุการใช้งานและวิธีการดูแลรักษาอีกด้วย

วิเคราะห์ด้านบทบาทและปัญหาในด้านการสร้างและส่งเสริมศาสนาตามทฤษฎี ศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนานั้นได้ส่งเสริมให้เด็กเยาวชนในพื้นที่สูงได้บวชเรียน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและลดภาระค่าใช้จ่ายให้ผู้ปกครองอีกด้วย แต่สมัยปัจจุบันเยาวชนบวชเรียนน้อยลง บวชเรียนระยะสั้น ปักจายส่วนหนึ่งมาจากค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนไป คนมีบุตรน้อยลง และโรงเรียนขยายโอกาสมากขึ้น ตลอดจนสื่อต่าง ๆ มีผลต่อการตัดสินใจทำให้ขาดสติ ขาดความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งยั่วยั่วทางอารมณ์ ความเพียรพยายาม ผักไผ่ในการเรียนน้อยลงไปด้วย

บทบาทและปัญหาในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์นั้น ศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาตระหนักถึงความลำบากและความเป็นอยู่ของพุทธศาสนิกชนในชนบท ได้ส่งเสริมด้านการศึกษา สร้างอาคารเรียน ให้ทุนการศึกษา พัฒนาเส้นทางสัญจรไปมาให้สะดวกยิ่งขึ้น ให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณูปโภค บวชป่าอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำ ทำฝายกั้นน้ำ สร้างประปาภูเขาหลายหมู่บ้าน นอกจากนี้ สนับสนุนอุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์กีฬาตามโรงเรียน ด้อยโอกาส ตลอดจนได้ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ คนไร้บ้าน หรือผู้ป่วยติดเตียงอีกด้วย อุปสรรคปัญหาส่วนใหญ่คือ เรื่องงบประมาณ ในเมืองงบประมาณมีอย่างจำกัดซึ่งไม่สามารถทำได้ทุกอย่างที่ต้องการ ต้องใช้ระยะเวลานานค่อยเป็นค่อยไป นอกจากนี้ชาวบ้านขาดองค์ความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพ จึงทำให้ล้มป่วยได้ง่ายและยากที่จะฟื้นฟูสุขภาพให้กลับมาดีดังเดิม คุณภาพชีวิตจะแย่ลงเรื่อย ๆ ขาดความรู้ความเข้าใจ เข้าไม่ถึงสวัสดิการแห่งรัฐ

3. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในพื้นที่สูงตามบทบาทของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก

แนวทางการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนานั้น ควรเผยแผ่หลักธรรมอันเป็นที่พึงที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิต ให้มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย เทศนาให้พุทธศาสนิกชนตั้งอยู่อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม รู้จักให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาตามลำดับ มีหลักสูตรพัฒนาพระนักเทศน์ มีกระบวนการฝึกทักษะการพูด เทคนิควิธีในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เข้าใจง่าย อธิบายหลักธรรมคำสอนให้ละเอียดลึกซึ้ง ควรใช้

เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เกิดประโยชน์ และสร้างภาคีเครือข่ายในการทำงาน อีกทั้งควรสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนตั้งมั่นอยู่ในความดี ละเว้นความชั่ว และพัฒนาจิตใจอยู่เสมอ

แนวทางการพัฒนาศาสนสถานนั้น ควรมีแผนการพัฒนาพัฒนาวัดในระยะยาว มีการสร้างศาสนสถานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย คำนึงถึงผลประโยชน์ในการใช้สอยศาสนวัตถุหลักที่ควรมี คือ เจดีย์ วิหาร ศาลาบำเพ็ญบุญ ที่พักร่มเงา หอระฆัง และอาคารสถานที่อื่นตามความเหมาะสม พัฒนาอาณาบริเวณให้มีความสะอาด ร่มรื่น และสวยงาม และควรมีศูนย์วีรียัสสนากรรมฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพจิตใจของคนอีกด้วย

แนวทางการสร้างและส่งเสริมศาสนทายาทนั้น บรรพชิตในพระพุทธศาสนาควรพฤติกรรม มีสัจจะ สันโดษ เดินทางสายกลาง ปฏิบัติกิจวัตรอย่างได้พร่อง ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้ามาบวชเรียน ควรมีการไปแนะแนวตามสถานศึกษาในพื้นที่สูงไปจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานวันเด็ก ค่ายคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เยาวชนใกล้ชิดกับพระสงฆ์ เพื่อความคุ้นเคยกับเยาวชน เมื่อได้บรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาแล้ว ควรหาโอกาสปฏิบัติกรรมฐาน สร้างระเบียบวินัยให้ข้อวัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ควรสนับสนุนทุนการศึกษาให้ได้เรียนในระดับสูง ดูแลให้ความอบอุ่นอย่างใกล้ชิด สร้างระเบียบวินัย และให้กำลังใจอยู่เสมอ

แนวทางการพัฒนาในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์นั้น ควรศึกษาความเดือดร้อนของชาวบ้าน สอบถามความต้องการของผู้รับ หาข้อมูล วิธีการดำเนินงาน ควรปรึกษาหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องหาทางออกร่วมกัน หางบประมาณ สอบถามผู้มีประสบการณ์ ดำเนินงานตามลำดับขั้นตอนจนกว่าจะเสร็จสมบูรณ์ ควรเรียงเรียงตามลำดับความสำคัญ พัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งด้านสถานศึกษา ด้านสาธารณูปโภค ด้านมวลชนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ คำนึงถึงผลประโยชน์ที่เกิดแก่ประชาชนเป็นหลัก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงของศิษย์ครูบาศรีวิชัยวงศาพัฒนา จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่สำคัญและน่าสนใจ ดังนี้

1. บทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในพื้นที่สูงของศิษย์ครูบาศรีวิชัยวงศาพัฒนา จังหวัดตาก

บทบาทการเผยแผ่ของศิษย์ครูบาวางศ์มุงเน้นให้คนในพื้นที่สูงเกิดความเลื่อมใส

ศรัทธาในพระพุทธศาสนา เข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มุ่งหวังให้พุทธศาสนิกชนมีคุณธรรม จริยธรรม ให้ตั้งอยู่ในศีล มีความรักความเมตตา ความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน หลักการสอนนั้น เน้นให้เข้าใจ เข้าถึงและนำไปปฏิบัติได้จริง สอนให้ข้อคิดคติสอนใจ สอดแทรกเรื่องการให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนาตามแบบของครูบาวงศ์ ยึดหลักคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา คือ ละเว้นความชั่ว ตั้งตนอยู่ในความดี และพัฒนาจิตให้เป็นกุศลสอดคล้องกันแนวคิดของ (พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร, 2547: 41) ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่าเป็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควร และยังสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ (กรกต ชาบัณขิต และคณะ, 2556: 60) กล่าวว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน มีเป้าหมายการเผยแผ่เพื่อมุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องและสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องมีความหลากหลาย อาศัยพิธีกรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการน้อมใจเข้ามาสู่ธรรม บางครั้งแม้ศิษย์ครูบาวงศ์จะไม่ได้เทศนาธรรมโดยตรงก็ตาม แต่จะสอดแทรกข้อคิดผ่านการทำงานให้เกิดการพัฒนาทางจิตใจ คือ คิดดี พูดดี ทำดี ทั้งนี้ศาสนาจะมั่นคงอยู่ได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างทั้งด้านศาสนสถาน ศาสนทายาทมีความรู้ความสามารถ ทั้งด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ศาสนิกชนควบคู่ไปด้วยกัน ซึ่งศิษย์ครูบาวงศ์ได้สร้างศาสนสถาน พัฒนาสำนักสงฆ์ในพื้นที่สูง บทบาทการพัฒนาศาสนสถานนั้น ได้ริเริ่มสร้างสำนักสงฆ์ เจริญ ศาลา ให้ชาวกะเหรี่ยงได้มีที่พัก ที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจ องค์ประกอบเหล่านี้ส่งผลต่อการเผยแผ่ศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงและยังสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ (พระครูสุธีจริยวัณ, 2562: 21) กล่าวว่า ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไปคือ พระสงฆ์เป็นผู้มีหน้าที่ในการส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เผยแผ่คำสอน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่พุทธศาสนิกชนสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทำให้พระสงฆ์จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทไปตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป แต่ยังคงดำรงไว้ซึ่งเป้าหมายเดิม บทบาทที่พัฒนาไปของพระสงฆ์ที่จำเป็น ได้แก่ บทบาทการเผยแผ่ บทบาทในเชิงสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา บทบาทผู้ทรงไว้ซึ่งคุณวิเศษ บทบาทนักบริหารศรัทธา บทบาทผู้นำแห่งจิตวิญญาณ บทบาท

นักพัฒนาสังคม และบทบาทผู้นำสู่ความพ้นทุกข์ ซึ่งจะช่วยรักษาและเสริมสร้างพุทธศาสนาที่จะคงอยู่ตลอดไป

2. วิเคราะห์บทบาทและปัญหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในพื้นที่สูงตามแนวทางของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก

ผลการวิจัยพบว่า ศิษย์ครูบาวงศ์มีบทบาทในการเผยแผ่ศาสนาในพื้นที่สูงอย่างมาก สามารถทำให้ชาวกะเหรี่ยงหันมานับถือพระพุทธศาสนา มีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยการเทศนา พระธรรมจำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้พุทธศาสนิกชนได้นำไปปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตซึ่งสอดคล้องกับ (กรมการศาสนา, 2540: 134) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า การเผยแผ่พุทธศาสนาเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ การจกต้องกระทำโดยการจัดการเทศนา อบรม สั่งสอน ประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ การเข้าไปเผยแผ่ศาสนานั้นทำให้ชาวบ้านมีโอกาสได้ทำบุญตักบาตร รู้จักการรักษาศีล ได้ภาวนาบ้างตามโอกาสต่าง ๆ บรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่น แม้ว่าศิษย์ครูบาวงศ์นั้นจะไม่ได้ขึ้นธรรมาสน์แสดงธรรมแบบปาฐกถาธรรมโดยตรงก็ตาม แต่จะสอนธรรมะให้กับชาวพุทธโดยการสนทนา พูดคุย หรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับบริบทสังคมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, 2524: 13) ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การปฏิบัติตนที่นำเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรมไปตามลำดับ ทุกวันนี้ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา มีสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาได้พัฒนาศาสนวัตถุ สร้างศาสนสถาน เป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชน มีการหล่อพระพุทธรูป สร้างเจดีย์ให้เป็นที่พักกระบูชา สร้างศาลา สร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การบำเพ็ญบุญตามสมควร และมีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ ขยายไปตามหมู่บ้านที่ยังไม่มีสำนักสงฆ์ อาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ (พินิจ ลาภานานนท์, 2529: 125) กล่าวว่า พระสงฆ์มีสงเคราะห์พัฒนา คือบทบาทที่พระภิกษุสงฆ์พัฒนาดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยที่ตนเองเป็นผู้จัดหาทรัพยากรและบริหารโครงการต่าง ๆ ด้วยตัวท่านเอง ในระบบการทำงานซึ่งมีอุปสรรคปัญหาบ้าง โดยภาพรวม คือ งบประมาณ ระยะเวลา สภาพพื้นที่มีความยากง่าย ใกล้เคียง ต่างกันออกไป แต่การพัฒนาทุกอย่างต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ในการใช้งานเป็นสำคัญ ถึงกระนั้นสำนักสงฆ์บางแห่งสร้างศาสนวัตถุไว้อย่างดีแล้ว แต่ขาดผู้ดูแลรักษา ทำให้เกิดความเสียหาย ดังนั้นนอกจากสร้างแล้วต้องคำนึงถึงคุณภาพ อายุ

การใช้งานและวิธีการดูแลรักษาอีกด้วย นอกจากนั้นศิษย์ครูบาวงศ์นั้นได้ส่งเสริมให้เด็กเยาวชนในพื้นที่สูงได้บวชเรียน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและลดภาระค่าใช้จ่ายให้ผู้ปกครองอีกด้วย อย่างไรก็ตามเมื่อได้เข้ามาบวชเรียนแล้ว ได้อบรม สั่งสอน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ศึกษาเล่าเรียนเต็มกำลังความสามารถ นอกเหนือจากตำราเรียนแล้ว ได้ฝึกเทศนาธรรม ฝึกความกล้าแสดงออก ปลูกฝังภาวะความเป็นผู้นำ เมื่อจบมัธยมปลาย ได้ให้ทุนการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับวิถียานิพนธ์ของ (พระครูศีลวัฒนาภรณ์ (สุรินทร์ โพธิ์ขวัง), 2555: 136) กล่าวว่า บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธรญาณ (มงคล วิโรจโน) คือเป็นผู้จัดตั้งโรงเรียนส่งเสริมพระพุทธศาสนา วัดประยุรวงศาวาส จัดการอบรมและส่งเสริมกิจกรรมการเทศน์ ส่งเสริมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และจัดตั้งกองทุนมูลนิธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ซึ่งศิษย์ครูบาวงศ์ตระหนักถึงความลำบากและความเป็นอยู่ของพุทธศาสนิกชนในชนบทเช่นกัน ได้ส่งเสริมด้านการศึกษา สร้างอาคารเรียน ให้ทุนการศึกษา พัฒนาเส้นทางสัญจรไปมาให้สะดวกยิ่งขึ้น ให้ความช่วยเหลือด้านสาธารณสุขโรคเบาหวาน ปวดเรื้อรัง แหล่งต้นน้ำ ทำฝายกั้นน้ำ สร้างประปาภูเขาหลายหมู่บ้าน ตลอดถึงได้ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ คนไร้บ้าน หรือผู้ป่วยติดเตียงอีกด้วย จะเห็นได้ว่าการเผยแผ่ของศิษย์ครูบาวงศ์นั้นไม่เพียงแต่สอนธรรมะอย่างเดียว หากแต่ได้บูรณาการกิจกรรมทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการสอนธรรมะ กิจกรรมด้านการพัฒนาศาสนสถาน กิจกรรมด้านการพัฒนาศาสนทายาท และกิจกรรมด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เพื่อให้เข้าถึงชาวบ้านและสอดคล้องกับวิถียานิพนธ์ของ (พระอุดมบัณฑิต (สมศักดิ์ สุทธิญาณเมธี), 2561: ก) กล่าวว่า พระธรรมจาริกจะเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง ไม่เหมือนกับการเผยแผ่โดยทั่วไป จะต้องบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าร่วมกับกิจกรรมการพัฒนาด้านอื่น ๆ เพื่อเข้าถึงพื้นที่ เพื่อพัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูงทั้งด้านกายและใจ ไม่นับรูปแบบที่ตายตัวเหมือนกัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วไป โดยอาศัยหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมชนเผ่า

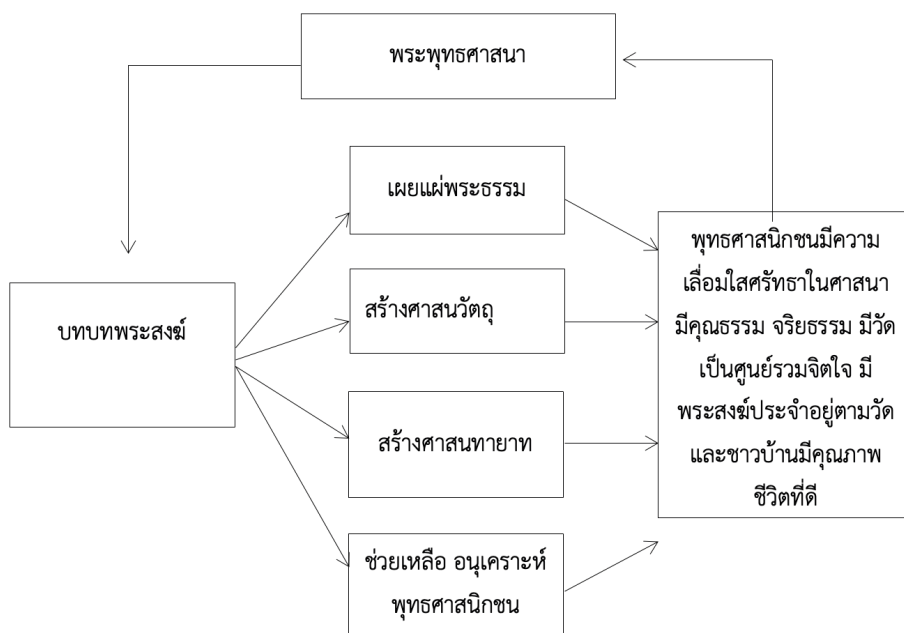
3. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในพื้นที่สูงตามบทบาทของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา จังหวัดตาก

แนวทางการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนานั้น ควรเผยแผ่หลักธรรมอันเป็นที่พึงที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิต ให้มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย ควรใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น เล่านิทานประกอบ การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา ใช้อุปกรณ์

การสอน ทำให้ดูเป็นแบบอย่าง สอนเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ควรอธิบายหลักธรรมคำสอน ให้ละเอียดลึกซึ้ง มีความแม่นยำในหลักของพระพุทธศาสนามีทั้งภูมิธรรมและภูมิปัญญา ใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ สามารถใช้ภาษาและวิธีสอน ที่สามารถสื่อถึง ประชาชนได้ ควรมีหลักสูตรพัฒนาพระนักเทศน์ มีกระบวนการฝึกทักษะการพูด เทคนิค วิธีในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เข้าใจง่าย มีความรู้และเข้าใจจนบรรรมเนียมประเพณี ของคนในท้องถิ่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี มีคุณสมบัติที่เหมาะสมทั้งด้าน การศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของวัดและสังคม ความเข้าใจวัฒนธรรมสังคม ควรแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวัน ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในเผยแผ่ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ (พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ตาโณ), 2542: 462) ว่ายุคสมัยได้ เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชาชนเพิ่มขึ้น ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระไทยได้กระจายออกไปในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ (พระครูปลัดบุญยัง ทูลโลภ (สุนทรวิภาต) และพระ มหาสมบัติ ธนปญโญ, 2555: 132) กล่าวว่า พระพุทธศาสนาควรมีการปรับตัวอย่างไรให้ เหมาะสม ไม่กระทบกระเทือนต่อหลักการสำคัญที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ ขณะเดียวกันก็ ให้สามารถเผชิญความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกได้อย่างแข็งแกร่ง สามารถเข้าไปสถิตอยู่ใน จิตใจและชีวิตของประชากรยุคใหม่ของโลกได้อย่างยั่งยืนและถาวร ในการเผยแผ่ธรรมะนั้น ควรชี้แจงให้เห็นชัด ชวนให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ ระวังให้อาจหาญกล้ากล้า ปลอดภัยโลม ใจให้สดชื่นร่าเริง อีกทั้งควรสร้างแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนตั้งมั่นอยู่ในความดี ละเว้นความ ชั่ว และพัฒนาจิตใจอยู่เสมอ สำหรับรูปแบบการเผยแผ่ในปัจจุบันนั้น ควรเผยแผ่แบบเชิงรุก มากกว่าเชิงรับ ส่วนวิธีการเผยแผ่นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและความเชี่ยวชาญของพระนัก เผยแผ่แต่ละรูป ซึ่งมีเทคนิควิธีการในการเผยแผ่แต่ละรูปไม่เหมือนกัน ควรพิจารณากลุ่มเป้าหมายว่า ควรจะแสดงธรรมในรูปแบบใด เพื่อให้ถูกจริตกับผู้ฟัง เช่น เทศนาธรรมปาฐกถา ธรรม การสนทนาธรรม หรือผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน ควรเน้นให้มีประยุกต์ใช้ได้จริงใน ชีวิตประจำวัน ส่วนแนวทางการพัฒนาในด้านการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์นั้น ควรศึกษา ความเดือดร้อนของชาวบ้าน สอบถามความต้องการของผู้รับ หาข้อมูล วิธีการดำเนินงาน ควรปรึกษาหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องหาทางออกร่วมกัน ขอความรู้จากผู้มีประสบการณ์ ดำเนินงานตามลำดับขั้นตอนจนกว่าจะเสร็จสมบูรณ์ ควรเรียงเรียงตามลำดับความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตโต) , 2526: 43) กล่าวว่า งานที่พระ

สงฆ์จะทำได้โดยตรง ก็คือการสงเคราะห์ทางจิตใจ ส่วนสงเคราะห์ทางวัตถุจะทำได้โดยทางอ้อม ด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำ หรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่นมาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไปโดยการสงเคราะห์นั้น ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมตามกาลเทศะ คำนึงถึงผลประโยชน์ที่เกิดแก่พุทธศาสนิกชนเป็นสำคัญ

องค์ความรู้จากงานวิจัย

สรุป

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่สูงของศิษย์ครูบาชัยยะวงศาพัฒนาพัฒนานั้น ทำให้ประชาชนในชนบทเข้าใจศาสนา หลักธรรมคำสอนมากขึ้น และหันมานับถือศาสนาพุทธแทนความเชื่อดั้งเดิม การเผยแผ่นั้นอาศัยความใกล้ชิดกับชาวบ้าน ให้ความอนุเคราะห์สาธารณูปโภคในสิ่งที่ทำได้ ส่งเสริมการศึกษาแก่กุลบุตร โดยการให้มาบวชเรียนตลอดถึงได้ไปสร้างสำนักสงฆ์ตามหมู่บ้าน มีการพัฒนาศาสนวัตถุต่าง ๆ ทุกวันนี้ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและเลื่อมใสในปฏิปทาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนาเป็นที่สุด

บรรณานุกรม

- กรกต ชำบัณทิต และคณะ. (2556). ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก. **วารสารบัณฑิตศึกษา**, 7(2), 60-61.
- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระครูปลัดบุญยัง ทูลโลโก (สุนทรวิภาต) และพระมหาสมบัติ ธนปญโญ. (2558). บทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่ยุคปัจจุบัน. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**, 2(3), 132.
- พระครูศีลวัฒนาภรณ์ (สุนทร โพธิ์ขวัง). (2555). บทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธวราณ (มงคล วิโรจโน). **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พระครูสุธีจริยวัฒน์. (2562). บทบาทของพระสงฆ์ในศตวรรษที่ 21. **วารสารพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง**. 3(1), 21.
- พระทวีศักดิ์ กิตติญาโณ (วรกิจเจริญวงศ์). (2561). การศึกษาकुศโลบายการสอนประชาชนให้มีศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาณัฐพร จานอุทโธ. (2554). บทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนครปฐม. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร). (2547). คม ชัด ลึก. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ตาโณ). (2542). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตโต). (2526). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- พระอุดมบัณฑิต (สมศักดิ์ สุทธิญาณเมธี). (256). พระธรรมจาริก : กระบวนการและรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาบนพื้นที่สูง อาศรมพระธรรมจาริกบ้านเข็กน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

พินิจ ลาภานานนท์. (2529). **บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาชนบท**. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยาการพิมพ์.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2524). **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.